

FOLKETINGET

Børne- og undervisningsudvalget

Folketingets økonomiske konsulent

Til: Udvalgets medlemmer

Dato: 18. juli 2013

OECD's rapport om medlemslandenes uddannelsessystem (Education at a Glance, 2013)

Sammenfatning

OECD udgiver hvert år en rapport om udviklingen i medlemslandenes uddannelsessystemer ("Education at a Glance"). Indenfor det **generelle uddannelsessystem** er Danmark nu stort set på niveau med resten af Norden (Finland, Sverige og Norge) med hensyn til, hvor mange der befinder sig i uddannelsessystemet. Herudover fremgår det, at Danmark i 2011 er det land i Norden, der bruger flest penge på uddannelse (8 pct. af BNP).

Tallene viser også, at **nettogevinsten** i Danmark ved mellemlang og lang videregående uddannelse er meget lav. Den udgør kun ca. halvdelen af den gennemsnitlige nettogevinst i OECD. Det skyldes primært, at omkostningerne til disse uddannelser er meget høje i Danmark.

Ifølge OECD er danske lærerlønnings høje, og antallet af undervisningstimer i folkeskolen og gymnasiet, opgjort for 2011, er lavt. Tallet i folkeskolen vil dog ændre sig i fremtiden som følge af folkeskolereformen og gymnasireformen fra 2013.

1. Indledning

OECD udgiver hvert år rapporten "**Education at a Glance**". Den meget omfattende rapport (430 sider) gennemgår forskellige aspekter og indikatorer for uddannelsessystemet i de 34 medlemslande. Indikatorerne giver politikere fra forskellige lande mulighed for at sætte deres uddannelsessystem i relation til de andre medlemslande.

Regeringer verden over har fået større fokus på internationale sammenligninger herunder effektivitet af uddannelsesområdet, og rapporten er derfor væsentlig. **Ikke mindst for et land som Danmark, hvor udgifterne på uddannelsesområdet er meget store.**

Den seneste rapport Education at a Glance, 2013 er netop udgivet. På grund af rapportens store omfang, vil dette notat tage udgangspunkt i de **vigtigste nøgletal for Danmark**, som bliver sammenlignet med Sverige, Norge, Finland og OECD-gennemsnittet.

Notatet ligger i forlængelse af et tilsvarende notat til Børne- og Undervisningsudvalget, som blev lavet på baggrund af Education at a Glance, **2012**.

Tallene i rapporten er hovedsageligt fra 2011, men der forekommer også tal fra 2009 og 2010. Det vil fremgå af tabellerne i notatet, hvornår de forskellige tal er fra.

Beløb anført i dollars (\$) er alle **købekraftskorrigerede**. Der er med andre ord taget højde for, at landene har forskellige prisniveau, hvilket gør det muligt at sammenligne f.eks. lønninger.

2. Uddannelsesniveaut generelt

Af **tabel 1** nedenfor fremgår udvalgte nøgletal for uddannelsessystemet. De viste tal er fra 2011.

Tabel 1. Nøgletal for det almindelige uddannelsessystem (2011)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
1. Uddannelse generelt					
- Andelen af 15-19-årige i uddannelsessystemet (pct.)	87	87	86	86	84
- Andelen af 25-64-årige , der mindst har gennemført folkeskolen (op til 11 års skolegang) (pct.)	77	84	82	87	75
2. Mellemlang eller lang videregående Uddannelse					
- Andelen af 25-34-årige , der har gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse (pct.)	39	39	47	43	39
- Andelen af 55-64-årige , der har gennemført en mellemlang* eller lang videregående uddannelse (pct.)	28	31	29	28	24
3. Videregående uddannelser					
- Andelen af unge studenter optaget på en lang videregående uddannelse (pct.)	71	68	76	72	60

Kilde: Indikator A1, tabel A1.2a og tabel A1.3a, Indikator C1, tabel C1.2 og Indikator C3, tabel C3.1a.

Anm.: * Mellemlange videregående uddannelser varer typisk 2 - 4 år og bygger oven på en almen- eller erhvervs- gymnasial uddannelse. Mellemlange videregående uddannelser er fx sygeplejerske, folkeskolelærer og diplomingeniør¹.

Uddannelse generelt

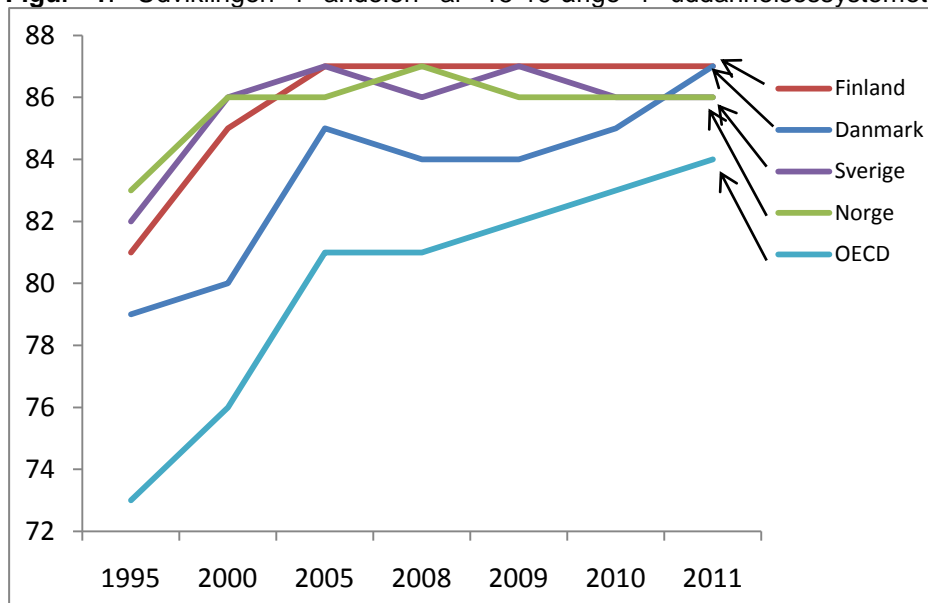
Det fremgår af **tabel 1** ovenfor, at 87 pct. af danske unge mellem 15 og 19 år er i uddannelse. Andelen er to pct. point højere end i 2010 og lidt højere end OECD-gennemsnittet på 84 pct. Finland, Norge og Sverige ligger på omtrent samme niveau som Danmark.

Når man ser på udviklingen siden 1995, har Danmark haft væsentligt højere vækst i andelen af unge i uddannelsessystemet end resten af Skandinavien, jf. **figur 1** nedenfor. Danmark er nu kommet på niveau med de øvrige skandi-

¹ Danmarks Statistik: <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/fuldtidsuddannelser/mellemlange-videregaende-uddannelser.aspx>

naviske lande. Af figuren fremgår det, er der er tegn på konvergens mellem alle de skandinaviske lande og OECD.

Figur 1. Udviklingen i andelen af 15-19-årige i uddannelsessystemet

Kilde: Indikator C1, tabel C1.2

Regeringens målsætning for **ungdomsuddannelserne** er, at mindst 95 pct. skal have gennemført en ungdomsuddannelse i 2015. Ungdomsuddannelserne dækker over de gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser, SOSU-uddannelser og andre ungdomsuddannelser². Ifølge Ministeriet for Børn og Undervisning, viser de nyeste tal for 2011, at 92 pct. forventes at gennemføre en ungdomsuddannelse. Pigerne af dansk herkomst opfylder allerede 95 %-målsætningen³.

Tabel 1 ovenfor viser også andelen af **25-64-årige**, der har gennemført mindst 11 års skolegang. I Danmark er folkeskolen kun 10 år (inklusive børnehaveklassen), så denne opgørelse svarer nogenlunde til at have gennemført 10. klasse.

² Faglært landmand og skibsassistent

³ Ministeriet for Børn og Undervisning, 95 pct. målsætningen:

http://www.uvm.dk/Service/Statistik/Tvaergaende-statistik/Andel-af-en-aargang-der-forventes-at-faa-en-uddannelse/~/_media/UVM/Filer/Stat/PDF12/121211%20Profilmodel%202011%20Land.ashx

77 pct. af danskerne i alderen 25-64 år har gennemført mindst 11 års skolegang. Andelen ligger lidt over OECD-gennemsnittet på 75 pct. men **markant under** de andre skandinaviske lande især Sverige, hvor andelen er 10 pct. point højere.

Mellemlang eller lang videregående uddannelse

25-34 år

I Danmark har **39 pct.** af de **25-34-årige** gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse, hvilket svarer præcis til OECD-gennemsnittet. Finland ligger på samme niveau som Danmark, mens Sverige og Norge ligger over den danske andel.

Andelen af 25-34-årige på en mellemlang eller lang videregående uddannelse er imidlertid faldet fra 43 pct. siden 2008. I 2008 lå Danmark pænt over OECD-gennemsnittet, der dengang var på 35 pct. Desuden er Danmark siden 2008 blevet overhalet af Sverige. Årsagen til denne udvikling fremgår ikke af rapporten.

55-64 år

28 pct. af danskerne i alderen **55-64 år** har gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Andelen er højere end OECD-gennemsnittet på 24 pct., men Danmark ligger på niveau med Norge og Sverige. Finland ligger i spidsen med 31 pct.

Uddannelsesniveaut er på vej op i Danmark

Sammenligner man andelen af danskere i alderen 25-34 år, der har gennemført en mellemlang eller lang videregående uddannelse på 39 pct. med andelen af de 55-64-årige, der kun er på 28 pct., får man et billede af **udviklingen** i det generelle uddannelsesniveau. **Det peger på, at uddannelsesniveaut er på vej opad** til trods for, at andelen af 25-34-årige, som gennemfører en mellemlang eller lang videregående uddannelse, er faldet (jf. ovenfor).

Videregående uddannelser

Hele 71 pct. af de unge danskere der færdiggør en gymnasial uddannelse fortsætter i 2011 på en videregående uddannelse. **Det er en stigning på seks pct. point siden 2010.** I de øvrige nordiske lande og inden for OECD

generelt er andelen enten faldet eller konstant. Dermed er Danmark i 2011 på niveau med Sverige, men ligger højere end Finland. Højest ligger Norge, hvor 76 pct. af de unge bliver optaget på en videregående uddannelse.

De skandinaviske lande ligger alle over gennemsnittet i OECD, hvor kun 60 pct. af de unge bliver optaget på en videregående uddannelse.

3. Økonomiske og beskæftigelsesmæssige aspekter ved uddannelse

I **tabel 2** nedenfor vises udvalgte tal for beskæftigelsen. De angivne tal for beskæftigelsen er fra 2011.

Tabel 2. Beskæftigelsesrater (2011)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
Beskæftigelsesrater (pct.)					
- Ved gymnasial uddannelse	79	75	82	84	74
- Ved videregående uddannelse	86	84	90	89	83

Kilde: Indicator A5, tabel A5.3a

Det fremgår af **tabel 2**, at **beskæftigelsesraten** for danskere med en **gymnasial uddannelse** er på **79 pct.** Norge og Sverige har højere beskæftigelsesrater, mens Finland ligger lidt lavere med et samlet spænd på ni pct. point. De fire lande ligger alle over OECD-gennemsnittet på 74 pct.

Beskæftigelsesraten for danskere med en videregående uddannelse er oppe på 86 pct., og igen er de øvrige nordiske lande på omtrent samme niveau. Alle fire lande har beskæftigelsesrater over OECD-gennemsnittet. Norge ligger højest med en beskæftigelsesrate på 90 pct.

Hvis man i Danmark videreuddanner sig efter gymnasiet stiger beskæftigelsesraten således med 7 pct. point. Denne stigning er lidt mindre, end hvad der observeres for Finland, Norge og OECD samlet set. På OECD plan er stigningen i beskæftigelsesraten 9 pct. point for de, som bygger en videregående uddannelse ovenpå en gymnasial uddannelse.

Offentlig omkostning og gevinst ved mellemlang og lang videregående uddannelse

De offentlige omkostninger ved uddannelse måles som direkte omkostninger i form af løn til lærere, udgifter til bøger m.v., udgifter til SU, tabte skatteindtægter samt sociale bidrag og overførsler m.v.

I **tabel 3** nedenfor vises nøgletal for økonomiske forhold i forbindelse med uddannelse. De angivne tal er fra 2009.

Tabel 3. Offentlig gevinst og omkostning (2009)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
Offentlig omkostning og gevinst ved mellemlang og lang videregående uddannelse (mand, \$)*					
- Offentlig gevinst	171.544	163.525	125.821	98.504	144.226
- Offentlig omkostning	122.116	59.454	63.679	62.850	39.489
- Nettogevinst	49.427	104.071	62.143	35.654	104.737

Kilde: Indicator A7, tabel A7.4a.

Anm.: Værdierne er baseret på forskellen mellem mænd, som får en mellemlang eller lang videregående uddannelse sammenlignet med dem, som kun får en gymnasial uddannelse.

I Danmark er den offentlige omkostning ved at videreuddanne en **mand \$122.116**. Dette omkostningsniveau er **tre gange så stort** som for OECD-gennemsnittet, der kun er \$39.489. Omkostningen er desuden næsten **dobbeltså stor** som i resten af Skandinavien, hvor den ligger i omegnen af 59-64.000 \$, jf. **tabel 3** ovenfor.

Det meget høje danske omkostningsniveau bliver kun delvist opvejet af tilsvarende høje danske gevinster ved uddannelse.

Den offentlige gevinst i forbindelse med uddannelse måles som højere indtjening, højere skattebidrag, sociale overførsler samt stigende sandsynlighed for beskæftigelse i takt med et højere uddannelsesniveau.

Den offentlige gevinst er **\$171.544**, hvilket er ca. \$30.000 over OECD-gennemsnittet. Gevinsten er højere end i de øvrige skandinaviske lande, som dog har tilsvarende lavere udgifter, jf. ovenstående. S Samlet har **Danmark** næst efter Sverige den laveste **nettogevinst** i Skandinavien på \$49.427. Gevinsten udgør **mindre end halvdelen** af den gennemsnitlige OECD-gevinst, som er \$104.737. Finland har langt den højeste nettogevinst, som er på niveau med OECD-gennemsnittet.

4. Finansiering af uddannelsesinstitutionerne

Tabel 4 nedenfor viser nøgletal for udgifter til og finansiering af uddannelsesinstitutionerne.

Tabel 4. Udgifter og finansiering af uddannelsesinstitutionerne (2010).

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
1. Årlige udgifter (pr. student)					
- Udgifter pr. student fra folkeskole til mellemlang eller lang videregående uddannelse (\$)	11.834	9.352	13.414	10.547	7.504
2. Udgifter som andel af BNP					
- Samlede uddannelsesudgifter (pct.)	8,0	6,5	7,6*	6,5	6,3
- Udgifter til folkeskoler samt gymnasiale uddannelser (pct.)	4,8	4,1	5,1*	4,0	3,9
- Udgifter til videregående uddannelser (pct.)	1,9	1,9	1,7	1,8	1,6
3. Det offentlige andel af udgifterne					
- Så meget betaler det offentlige af uddannelsesudgifterne (pct.)	94,5	97,6	n.a	97,5	83,6

Kilde: Indicator B2, tabel B2.1 og Indicator B3, tabel B3.1 og tabel B3.4

De årlige udgifter pr. student dækker over både de **private og offentlige finansieringsudgifter**. Danmark har de næsthøjeste udgifter pr. student i Norden på \$11.834, kun overgået af Norge, der har årlige udgifter på \$13.414. Finland og Sverige har lavere udgifter end Danmark, men ligger stadig begge pænt over OECD-niveauet på \$7.504 pr. student.

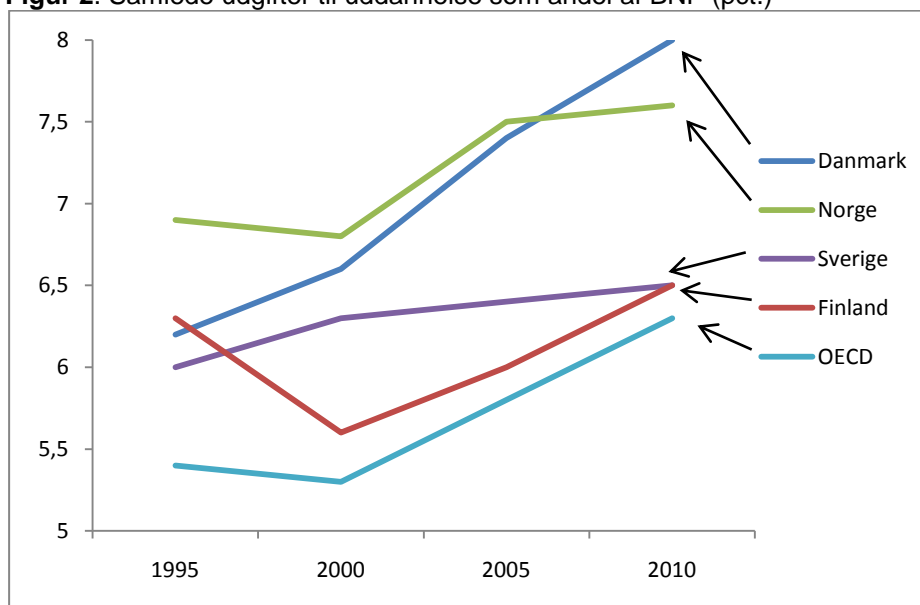
Udgifter som andel af BNP (2010)

De samlede udgifter til uddannelse dækker både over udgifter til folkeskole samt gymnasiale og videregående uddannelser. I **Danmark** udgør de samlede udgifter til uddannelsesinstitutionerne **8,0 pct. af BNP i 2010** og er dermed 1,7 pct. point højere end OECD-gennemsnittet. Sverige og Finland har lidt lavere udgifter på 6,5 pct. af BNP, mens Norges udgifter på 7,6 pct. af BNP ligger tættere på det høje danske niveau

Udgifter til **folkeskolen** og **gymnasiale uddannelser** udgør **4,8 pct.** af BNP og tegner sig for størstedelen af de samlede udgifter. Dette er knap 1 pct. point højere end gennemsnittet i OECD. Finland og Sverige har udgifter svarende til OECD-niveauet, mens Norge anvender 5,1 pct. af BNP til folkeskolen og gymnasiale uddannelser.

Udgifter til de **videregående uddannelser** svarer til **1,9 pct.** af BNP, hvilket kun er 0,3 pct. point højere end i OECD, hvor gennemsnittet er 1,6 pct. af BNP. Finland, Norge og Sverige har udgifter til videregående uddannelser i samme størrelsesorden som Danmark.

Figur 2. Samlede udgifter til uddannelse som andel af BNP (pct.)

Kilde: Indikator B2, tabel B2.1

De samlede udgifter til uddannelse er steget kraftigt siden 1995, jf. **Figur 2** ovenfor. **Her ses det, at udgifterne som andel af BNP er vokset mest i Danmark, hvor de er steget fra 6,2 pct. til 8,0 pct. i perioden 1995-2010.** Til sammenligning er de samlede udgifter i OECD kun vokset halvt så meget.

Væksten i de øvrige nordiske lande ligger under OECD-gennemsnittet, og i Finland har væksten kun været 0,2 pct. point af BNP.

Det offentliges andel af udgifterne

I Danmark betaler det offentlige 94,5 pct. af udgifterne til uddannelsessystemet. Samme billede tegner sig for Finland og Sverige, hvor det offentlige betaler ca. 98 pct. af de samlede udgifter. Dette er væsentligt over OECD-niveauet, hvor det offentlige i gennemsnit betaler 83,6 pct. af de samlede udgifter til uddannelserne.

Det private bidrager relativt lidt til finansieringen af uddannelsesinstitutionerne i de skandinaviske lande sammenlignet med øvrige OECD-lande.

5. Lønninger og arbejdstid

Tabel 5 nedenfor viser udvalgte nøgletal for lønninger og arbejdstid i folkeskolen og gymnasiet. Tallene er fra 2011.

Tabel 5. Lønninger og arbejdstid i folkeskolen og gymnasiet (2011).

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	OECD
1. Folkeskolen					
- Gennemsnitligt antal elever i folkeskoleklasser	20,4	19,4	n.a	n.a	21,2
- Gennemsnitlig årsløn for en folkeskolelærer (\$ i købekraftsparitet)	50.332	37.886	37.585	34.387	38.136
- Gennemsnitligt antal undervisningstimer for en folkeskolelærer (pr. år)	650	680	741	n.a	790
2. Gymnasiet					
- Gennemsnitligt antal undervisningstimer for en gymnasielærer (pr. år)	369	553	523	n.a	664

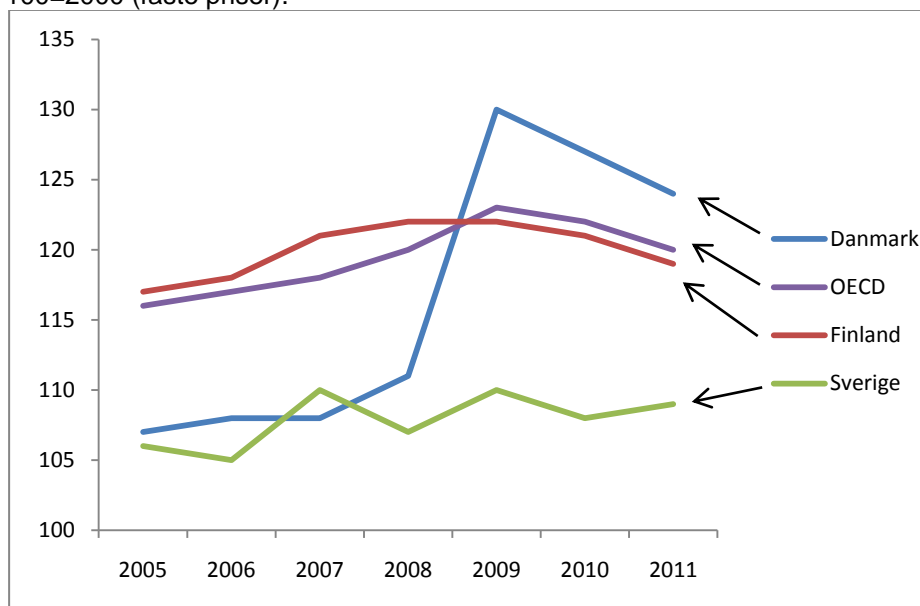
Kilde: Indicator D2, tabel D2.1, Indicator D3, tabel D3.1 og Indicator D4, tabel D4.2

Det gennemsnitlige antal elever i en **dansk** folkeskoleklasse er omtrent 20,5 elever, hvilket er på niveau med OECD-gennemsnittet. I Finland er der gennemsnitligt en elev mindre i klasserne. Der er ikke tilgængelige tal for hverken Norge eller Sverige.

En dansk folkeskolelærer tjener i 2011 gennemsnitligt \$50.332 om året købekraftskorrigeret. Dette tal er, ifølge OECD's opgørelse, væsentlig over gennemsnittet for de nordiske kolleger og den gennemsnitlige folkeskolelærer i OECD. I de øvrige nordiske lande tjener en lærer omtrent det samme som gennemsnittet i OECD på omtrent \$38.000. Der er tale om en årsløn for en folkeskolelærer med mindst 15 års erfaring, og desuden opgøres lønnen i købekraftspariteter. Det vil sige, at der tages højde for forskelle i prisniveauerne landene imellem.

Ser man på lønudviklingen siden 2005 fremgår det, at Sverige, Finland og OECD samlet set har en nogenlunde stabil lønudvikling, jf. **Figur 3** nedenstående. For danske lærere er der stor lønfremgang i 2008-2009, hvor den gennemsnitlige løn for en folkeskolelærer stiger med ca.17 pct. Samlet set er der tale om en lønstigning for danske folkeskolelærere på 24 pct. siden 2000, hvorimod lønudviklingen har været betydeligt mindre i Sverige.

Figur 3. Udviklingen i løn for en folkeskolelærer i perioden 2005-2010. Indeks 100=2000 (faste priser).

Kilde: Indikator D3, tabel D3.4

Man skal dog være forsigtig med at drage konklusioner angående lønniveau- og udvikling ved internationale sammenligninger af ovenstående karakter.

Arbejdstid⁴

En dansk folkeskolelærer underviser i 2011, ifølge OECD, 650 timer om året. I Finland bliver der undervist 680 timer om året, mens Norge er helt oppe på 741 timer om året. Alle tre lande ligger under OECD-niveauet, hvor der i gennemsnit undervises 790 timer om året i folkeskolen.

Den danske folkeskolereform⁵, som blev vedtaget i juni 2013, lægger op til, at danske folkeskoleelever i fremtiden skal have flere timer, og lærerne skal dermed undervise mere. Allerede i 2014 kan de første kommuner gå i gang med at implementere dele af aftalen.

Antallet af undervisningstimer var i 2011 betragteligt lavere i de danske **gymnasier** sammenlignet med folkeskolen. En gymnasielærer underviser 369 timer årligt i 2010, hvilket er en reduktion på 8 timer fra året før. I Finland og Norge undervises der hhv. 553 og 523 timer årligt i gymnasiet. Alle tre lande ligger dermed også her under OECD-gennemsnittet på 664 årlige undervisningstimer. Gymnasiereformen lægger dog op til, at gymnasielærerne fremover skal have en 37-timers arbejdsuge⁶. På mange måder kan man derfor (måske) opfatte OECD's tal som en slags historisk opgørelse over arbejdstiden.

Med venlig hilsen

Anne Nylev/ Niels Hoffmeyer (3602)

⁴ Ministeriet for Børn og Undervisning: "I overensstemmelse med OECD's definition på undervisning omfatter opgørelserne udelukkende undervisning defineret som "nettoundervisning" i snæver forstand. Tidsforbrug til for eksempel eksamen, retning samt individuel vejledning er således ikke medregnet. OECD's opgørelse over lærernes undervisningstimer skal generelt tolkes varsomt og specifikt for de danske gymnasielæreres undervisningstid bemærkes det, at de ikke kan sammenlignes over tid på grund af ændrede opgørelsesmetoder efter 2005."
http://uvm.dk/Aktuelt/~/_/UVM-DK/Content/News/Udd/Folke/2012/Sep/120911-OECD-rapport-Danske-skoleelever-ligger-middel-i-fht-minimumstimetid

⁵ Ministeriet for Børn og Undervisning, Aftale om et fagligt løft af folkeskolen:
http://uvm.dk/l-fokus/~/_/media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF13/130607%20Aftaleteksten.ashx

⁶ Moderniseringsstyrelsen, Cirkulære om overenskomst for lærere og pædagogiske ledere ved gymnasieskoler mv.: <http://www.gl.org/loenogans/overenskomst/Documents/GL-OK13.pdf>